



Зміст

1. Індустрія управління активами. Загальний огляд	2
2. Результати діяльності ринку управління активами ІСІ	3
2.1. Кількість КУА та ІСІ	3
2.2. Регіональний розподіл КУА та ІСІ	5
2.3. Вартість активів та чистих активів ІСІ	7
2.4. Чистий притік/відтік капіталу у відкритих ІСІ	9
2.5. Інвестори ІСІ	12
2.6. Структура активів ІСІ	14
2.7. Доходність ІСІ та інших напрямків інвестування	17
3. Резюме	19



1. Індустрія управління активами. Загальний огляд

Кількість учасників ринку

Компанії з управління активами (КУА)

У 4-му кварталі 2018 року кількість **компаній з управління активами** зросла на 4, до **296**, тобто повернулася до рівня на початку року. У жовтні-грудні було створено 5 нових КУА, тоді як одну – закрито. Кількість новостворених та закритих протягом року КУА дорівнювала 12.

Інститути спільного інвестування (ІСІ)

У 4-му кварталі було зареєстровано 27 нових ІСІ, а за весь 2018 рік – **91**. З урахуванням фондів, які закрилися, станом на 31.12.2018 загальна кількість **зареєстрованих ІСІ** збільшилася на 1.1% за 4-й квартал та на 4.8% за рік, до **1783**.

Кількість **ІСІ, які досягли нормативу мінімального обсягу активів (сформованих)**, зростала п'ятий квартал поспіль – до **1228** (+1.6% за 4-й квартал, +5.2% за рік).

Загалом на кінець 2018 року **283** КУА мали в управлінні від одного до 37-ми фондів, а понад 99% від усіх таких КУА управляли принаймні одним венчурним фондом.

Недержавні пенсійні фонди (НПФ)

Кількість **НПФ в управлінні** станом на 31.12.2018 року залишалася на рівні **58** (без урахування корпоративного фонду НБУ), у тому числі 45 відкритих, 7 корпоративних та 6 професійних. Всього активами НПФ управляли 34 КУА.

Страхові компанії (СК)

Кількість **СК, що передали свої активи в управління КУА**, у грудні 2018 року зменшилася до **2-х** – разом із припиненням управління активами СК однією із двох КУА, що надавали такі послуги. Тож станом на 31.12.2018 року тільки одна КУА мала в управлінні активи страхових компаній.

Активи в управлінні та ВЧА

Усі інституційні інвестори

Сукупні активи в управлінні КУА зросли на 4.7% за 4-й квартал і станом на 31.12.2018 року сягнули **314 820.9** млн. грн. Річний приріст за весь 2018 рік становив 18.7%.

Інститути спільного інвестування (ІСІ)

Загальні активи усіх ІСІ в управлінні, включно з тими, які ще не досягли нормативу, у 4-му кварталі зросли більш ніж на 4.7%, а за весь рік – на 18.8%, до **313 327.2** млн. грн.

Активи діючих ІСІ, що досягли нормативу мінімального обсягу активів («визнаних» ІСІ), зросли за 4-й квартал на 1.1%, а за повний 2018 рік – на 7.7% (після +14.5% у 2017-му), і на 31.12.2018 становили **296 765.4** млн. грн. Уповільнення росту відбулося за деякого зменшення кількості закритих фондів із приватним і публічним розміщенням та, попри загальне збільшення кількості венчурних ІСІ, в умовах закриття низки фондів цього сектору.

Вартість чистих активів сформованих ІСІ («визнаних») у 4-му кварталі 2018 року зросла на 1.4%, а за 2018 рік – на 5.7% (після +18.5% у 2017-му). Станом на 31.12.2018 вона сягнула **235 833.2** млн. грн.

Недержавні пенсійні фонди (НПФ)

Активи НПФ в управлінні КУА у 4-му кварталі 2018 року зросли на 2.6% та на 14.3% за рік (після +15.2% у 2017 році). Станом на 31.12.2018 року вони досягли **1 364.1** млн. грн.

Страхові компанії (СК)

Активи СК в управлінні КУА зменшилися на 28.9% за 4-й квартал 2018 року та на 35.2% – за рік (після +127.5% у 2017-му). Станом на 31.12.2018 року ці активи становили **80.0** млн. грн.

2. Результати діяльності ринку управління активами ІСІ

2.1. Кількість КУА та ІСІ

Кількість компаній з управління активами упродовж року зменшувалася, але у 4-му кварталі 2018 року зросла на 4, що повернуло її до рівня, що був на початку – 296 (рис. 1). У 4-му кварталі, за даними УАІБ, було створено 5 нових КУА, тоді як одну – закрито. Кількість новостворених та закритих протягом року КУА дорівнювала 12.

У жовтні-грудні 2018 року, як і у липні-вересні, було зареєстровано 27 нових ІСІ. З урахуванням фондів, які закрилися протягом 4-го кварталу, станом на 31.12.2018 загальна кількість зареєстрованих ІСІ, за даними УАІБ, збільшилася до 1783 (+1.1% за 4-й квартал та +4.8% за рік). Таким чином, вона зростала третій рік поспіль (+91, після +76 та +58 у 2017-му та 2016-му відповідно).

Кількість сформованих ІСІ, які досягли нормативу мінімального обсягу активів («визнаних»), зростала другий рік поспіль – до 1228 (+1.6% за 4-й квартал, +5.2.% за рік).

Протягом жовтня-грудня такими, що відбулися, було визнано 36 ІСІ (після 30-ти у липні-вересні).

За весь 2018 рік нормативів досягли 107 фондів (106 – венчурні), що у півтора раза більше, ніж у 2017 році.

Загалом на кінець 2018 року було 283 компанії з наявними фондами в управлінні (після 284 – у 2017-му). Вони мали від одного до 37-ми фондів в управлінні, а понад 99% від усіх КУА управляли принаймні одним венчурним ІСІ (як і рік тому).

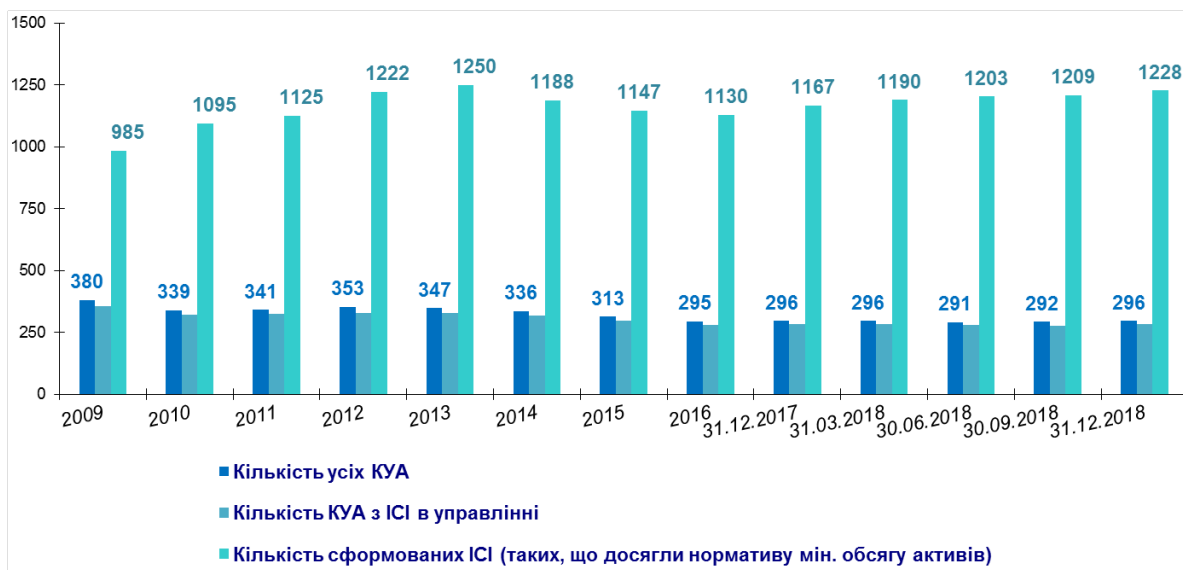


Рис. 1. Динаміка кількості КУА та ІСІ у 2009-2018 рр. та у 1-4-му кв. 2018 року

Із 36-ти нових сформованих протягом 4-го кварталу фондів, які перебували в управлінні КУА, усі були венчурними фондами, із яких 9 – ПФ, решта – КІФ, що досягли нормативу мінімального обсягу активів одночасно із державною реєстрацією в ЄДРІСІ.

За результатами 4-го кварталу, з урахуванням фондів, що вийшли з ринку, кількість сформованих діючих фондів серед венчурних КІФ зросла на 19 фондів (+5.6%), тоді як венчурних ПФ – на 2 (+0.3%, табл. 1).

Врешті, частка венчурних ПФ серед усіх ІСІ впала до 60.4% (із 64.1% на початку року та 61.2% у

вересні), хоча венчурних фондів у цілому – зросла до 89.8% (із 88.7% та з 89.5% відповідно, рис. 2). У грудні 2018 року венчурних ІСІ всього було 1103 (+21, або +1.9% за 4-й квартал, +68, або +6.6% за рік).

На один фонд стало менше у секторах закритих недиверсифікованих ПФ та КІФ (крім венчурних). Кількість «визнаних» відкритих ІСІ, що продовжували працювати, на кінець 2018 року не змінилася (19), хоча кілька фондів залишалися у процесі ліквідації.

Таким чином, загалом кількісне зростання індустрії ІСІ в частині сформованих фондів наприкінці 2018 року прискорилося, а двигуном росту були, як і раніше, корпоративні венчурні ІСІ.

Таблиця 1. Динаміка кількості ІСІ, що досягли нормативів, за типами, видами та правовими формами фондів у 2018 році

Дата / Період	Всього	ПІФ*									КІФ*			
		ВД*	ВС*	ІД*	ІС*	ЗД*	ЗН*	ЗС*	ЗК*	ЗВ*	ЗН*	ЗК*	ЗВ*	
31.12.2017	1167	14	5	20	3	4	31	1	1	1	748	53	0	287
31.03.2018	1190	14	5	20	3	4	30	1	1	1	757	52	0	303
30.06.2018	1203	14	5	19	3	3	29	1	1	1	743	52	1	332
30.09.2018	1209	13	6	19	3	3	28	1	1	1	740	52	1	342
31.12.2018	1228	13	6	19	3	3	27	1	1	1	742	51	1	361
Зміна за 4-й квартал 2018 року	19	0	0	0	0	0	-1	0	0	0	2	-1	0	19
	1.6%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	-3.6%	0.0%	0.0%	0.0%	0.3%	-1.9%	0.0%	5.6%
Зміна з початку 2018 року (за рік)	61	-1	1	-1	0	-1	-4	0	0	0	-6	-2	1	74
	5.2%	-7.1%	20.0%	-5.0%	0.0%	-25.0%	-12.9%	0.0%	0.0%	0.0%	-0.8%	-3.8%	-	25.8%

* ВД – відкриті диверсифіковані ІСІ, ВС – відкриті спеціалізовані, ІД – інтервальні диверсифіковані, ІС – інтервальні спеціалізовані, ЗД – закриті диверсифіковані, ЗН – закриті недиверсифіковані невенчурні, ЗС – закриті спеціалізовані, ЗК – закриті кваліфікаційні, ЗВ – закриті недиверсифіковані венчурні ІСІ.



Рис. 2. ІСІ, що досягли нормативів, за типами фондів станом на 31.12.2018 р.

Кількість ІСІ, які ще не досягли нормативу мінімального розміру активів, серед усіх фондів в управлінні КУА, станом на 31.12.2018 залишалася на рівні 48, тобто 3.8% від усіх ІСІ в управлінні.

У процесі ліквідації, за даними УАІБ, на кінець 2018 року загалом залишалися або розпочали його 83 фонди, або 6.8% від усіх визнаних і діючих ІСІ. Серед них були: два відкритих, 5 інтервальних та три закритих диверсифікованих ПІФ, три закритих

недиверсифікованих ПІФ та 8 таких же КІФ, 60 венчурних ПІФ та два КІФ.

ІСІ з публічною емісією (розміщенням) у 4-му кварталі 2018 року поменшало на два, до 89-ти – за рахунок двох закритих недиверсифікованих фондів (табл. 2).

Кількість КУА, що управляють ІСІ з публічним розміщенням, за 4-й квартал не змінилася і на кінець грудня 2018 року становила 37. У секторі відкритих ІСІ їх залишалось 11 (без урахування КУА фондів, що ліквідуються, – 10).

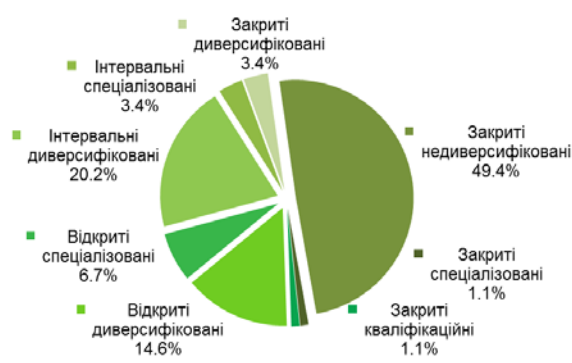


Рис. 3. ІСІ з публічною емісією станом на 31.12.2018 р.

Таблиця 2. Динаміка кількості ІСІ з публічною емісією у 2018 році

Тип та вид ІСІ	Всього	Відкриті			Інтервальні			Закриті				
		Д*	С*	Всього	Д*	С*	Всього	Д*	Н*	К*	С*	Всього
31.12.2017	95	14	5	19	19	3	22	3	49	1	1	54
31.03.2018	95	14	5	19	19	3	22	3	49	1	1	54
30.06.2018	92	14	5	19	18	3	21	3	47	1	1	52
30.09.2018	91	13	6	19	18	3	21	3	46	1	1	51
31.12.2018	89	13	6	19	18	3	21	3	44	1	1	49
Зміна за 4-й квартал 2018 року	-2	0	0	0	0	0	0	0	-2	0	0	-2
	-2.2%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	-4.3%	0.0%	0.0%	-3.9%
Зміна з початку 2018 року (за рік)	-6	-1	1	0	-1	0	-1	0	-5	0	0	-5
	-6.3%	-7.1%	20.0%	0.0%	-5.3%	0.0%	-4.5%	0.0%	-10.2%	-	0.0%	-9.3%

* Д - диверсифіковані, С - спеціалізовані, Н - недиверсифіковані, К - кваліфікаційні.

Диверсифікованих та спеціалізованих ІСІ з публічною емісією, що подали звіти за 4-й квартал та 2018 рік, було 33 (табл. 3).

Фондів акцій на кінець грудня 2018 року було 9, із них – три нових порівняно з 3-м кварталом – за рахунок фондів, що перейшли до цього класу із фондів змішаних інвестицій. Серед таких фондів на кінець року було 3 відкритих та 6 інтервальних ІСІ. Разом вони склали 27.3% усіх диверсифікованих і спеціалізованих ІСІ з публічним розміщенням (рис. 4).

Фондами облігацій у грудні були ті ж 3, що й у вересні – два відкритих та інтервальний, що разом становили 9.1% усіх диверсифікованих та спеціалізованих ІСІ з публічною емісією.

Фондів змішаних інвестицій у кінці 2018 року залишалося 18, проте їхній склад змінився за рахунок взаємного переходу кількох фондів із та до класу фондів акцій за 4-й квартал. На 31.12.2018 до змішаних фондів належали 9 відкритих, 7 інтервальних та два закритих ІСІ. Частка цього класу на кінець року становила 54.5% усіх диверсифікованих та спеціалізованих ІСІ з публічним розміщенням.

«Іншими фондами», згідно з класифікацією на основі структури активів¹, у грудні були ті ж 3 відкритих ІСІ, що й у вересні.

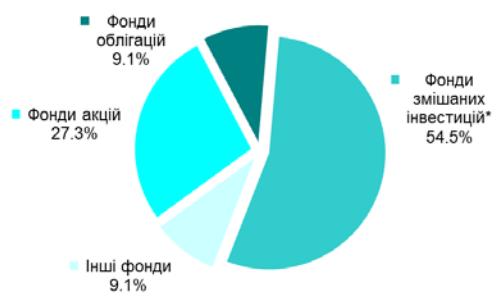


Рис. 4. Диверсифіковані ІСІ з публічною емісією за класами фондів станом на 31.12.2018 р.

Таблиця 3. Динаміка диверсифікованих ІСІ з публічною емісією за класами фондів (відповідно до структури активів) у 2018 році

Дата / Період	Всього	Фонди акцій	Фонди облігацій	Фонди змішаних інвестицій*	Фонди грошового ринку	Інші фонди
31.12.2017	36	7	2	26	0	1
31.03.2018	34	8	2	22	0	2
30.06.2018	31	7	2	20	0	2
30.09.2018	32	8	3	18	0	3
31.12.2018	33	9	3	18	0	3
Зміна за 4-й квартал 2018 року	1	1	0	0	0	0
	3.1%	12.5%	0.0%	0.0%	-	0.0%
Зміна з початку 2018 року (за рік)	-3	2	1	-8	0	2
	-8.3%	28.6%	50.0%	-30.8%	-	200.0%

* Мають в акції, і облігації, і грошові кошти у своїх порт фелях.

2.2. Регіональний розподіл КУА та ІСІ

У Києві та столичному регіоні у 4-му кварталі 2018 року загальна кількість діючих КУА зросла на 3 і на кінець грудня становила 210 (рис. 5). При цьому тут було створено 4 нові КУА.

У ТОП-5 регіонах за чисельністю КУА, окрім Києва, у грудні 2018 року кількість КУА не змінилася порівняно з вереснем: у Дніпропетровській та Харківській областях – по 19 компаній, у Львівській – 10, в Одеській – 7. У решті регіонів кількість компаній протягом 4-го кварталу зросла на одну, до 31, що становили 10.5%. До нових регіонів із зареєстрованими в них КУА додалася Чернігівська область. Частка ринку Києва та столичного регіону за кількістю КУА за квартал зросла із 70.9% до майже 71%, а за весь 2018 рік – скоротилася із майже 73%.

Кількість ІСІ в управлінні у Києві та області у 4-му кварталі 2018 року також зросла із 900 до 923 фондів (+2.6%), а загалом по Україні – на 2.4%. Відповідно, вага Києва та регіону за цим показником за 4-й квартал підвищилася із 71.6% до 71.7% (рис. 6), однак із початку 2018 року – опустилася (із 73.2%). Частка Дніпра, при незначному збільшенні кількості ІСІ в управлінні у місті та його регіоні, на тлі активнішої динаміки у Києві, дещо скоротилася у межах 7.3% (з початку року – із 7.5%). Вага Харкова та Львова впала, в умовах незмінної кількості ІСІ тут, до 6.1% та 5.2% відповідно. Натомість збільшення кількості фондів в Івано-Франківській області на 7.9% підвищило вагу регіону із 3.0% до 3.2% за цим показником. У решті регіонів фондів стало більше в цілому на два (їхня частка залишилася в межах 6.5%).

За кількістю венчурних ІСІ в управлінні картина 4-го кварталу була схожою: Київ дещо відновив позиції – його частка збільшилася завдяки додатковим 18 фондам із 70.9% до майже 71%. Зросла також вага Дніпра (у межах 7.3%) та Івано-Франківська (із 3.2% до 3.4%), а Харкова та Львова – понизилася із 6.2% до 6.0% та із 6.1% до 5.9% відповідно. Частка регіонів поза ТОП-5 за кількістю венчурних фондів зросла в межах 6.4%.

За кількістю ІСІ, крім венчурних, в управлінні Київ дещо відновив вагу у 4-му кварталі (із 76.5% до 77.3%, рис. 5) завдяки додатковим 5 таким фондам, але за 2018 рік вона впала (із майже 80%).

У розподілі активів ІСІ в управлінні за регіонами у 4-му кварталі 2018 року частка ТОП-5-

¹ Див. Ренкінги «ІСІ (диверсифіковані публічні) - за класами фондів» та Методику ренкінгування КУА та ІСІ за результатами їхньої діяльності на сайті УАІБ: <http://www.uaib.com.ua>.

регіонів, на відміну від 3-го кварталу, несуттєво зменшилася, у тому числі Києва (із 81.4% до 80.7%), де обсяг активів в управлінні зріс, та Харкова (із 4.6% до 4.1%), де він зменшився. Водночас, вага Дніпра та Львова піднялася – із 5.8% до 6.7% із 3.5% до 3.8% (рис. 5). Вага регіонів поза ТОП-5 за активами ІСІ в управлінні у 4-му кварталі 2018 року майже не змінилася (у межах 2.0%), а з початку року несуттєво впала (із 2.1%) – через слабший ріст галузі у цих регіонах з точки зору обсягу активів в управлінні.

Таким чином, у 4-му кварталі 2018 року певна «децентралізація» індустрії тривала, зі збільшенням

ваги у кількості учасників ринку та в обсязі активів в управлінні у регіонах поза ТОП-5, хоча частка Києва за кількістю гравців дещо зменшилася у цей період.

За весь 2018 рік, завдяки випереджальному зростанню обсягу активів в управлінні у столичному регіоні порівняно з загальним їхнім обсягом в Україні, його вартісна вага зросла (із 80.2% на початку року), як і загалом частка ТОП-5-регіонів. Водночас, кількісно Київ та усі найбільші з точки зору індустрії регіони в цілому зменшили свою вагу за рік.



Рис. 5. Регіональний розподіл кількості КУА станом на 31.12.2018 р.

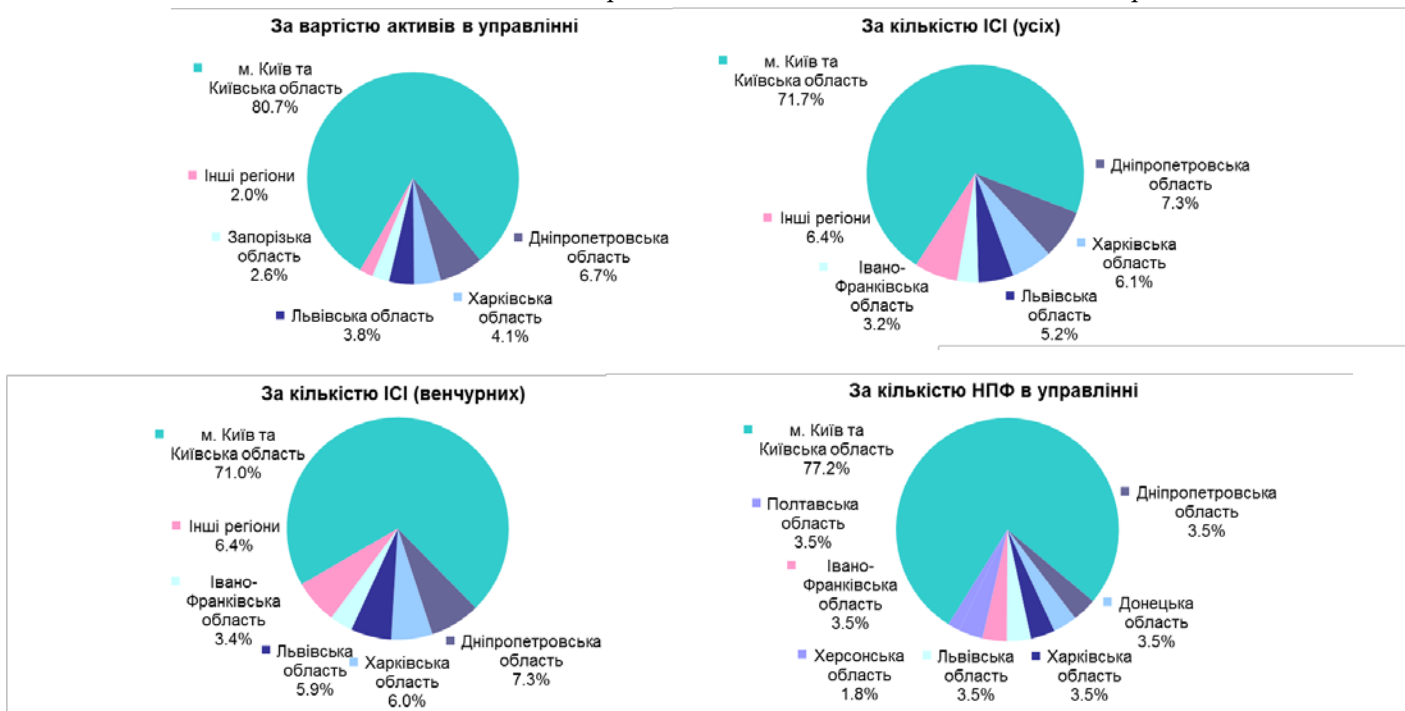


Рис. 6. Регіональний розподіл ІСІ за кількістю та вартістю їхніх активів в управлінні станом на 31.12.2018 р.

2.3. Вартість активів та чистих активів ІСІ

Сукупні загальні активи усіх інституційних інвесторів в управлінні КУА зросли на 4.7% за 4-й квартал і станом на 31.12.2018 року сягнули **314 820.9 млн. грн.** Річний приріст за весь 2018 рік становив 18.7% (після 13.5% у 2017-му).

Активи ІСІ в управлінні, включно з тими, які ще не досягли нормативу мінімального обсягу активів, у 4-му кварталі зросли більш ніж на 4.7%, а за весь рік – на 18.8%, до **313 327.2 млн. грн.**

Сукупні загальні активи діючих ІСІ, що перебували в управлінні КУА та досягли нормативів («визнаних» ІСІ), станом на 31.12.2018 становили **296.8 млрд. грн.** (рис. 7). За 4-й квартал вони додали 1.1%, а за повний 2018 рік – зросли на 7.7% (після +14.5% у 2017-му). При цьому загальні активи венчурних ІСІ у 4-му кварталі дещо зменшилися (-1.4%) і на кінець 2018 року становили **279 713.3 млн. грн.** (+4.8% за рік).



Рис. 7. Динаміка вартості активів та кількості визнаних ІСІ у 2010-2018 рр.

Співвідношення активів ІСІ до ВВП України у 2018 році зменшувалося четвертий рік поспіль (з 2014 року) – до 8.3%, що відбулося в умовах дещо уповільненого, але все ж випереджального порівняно з активами ІСІ, зростання номінального валового внутрішнього продукту (+19%, рис. 9).

Співвідношення до активів банків України, натомість, продовжувало зростати – до 21.8%² – банківські активи зростали у цей час майже у чотири рази повільніше за активи ІСІ (+2%).

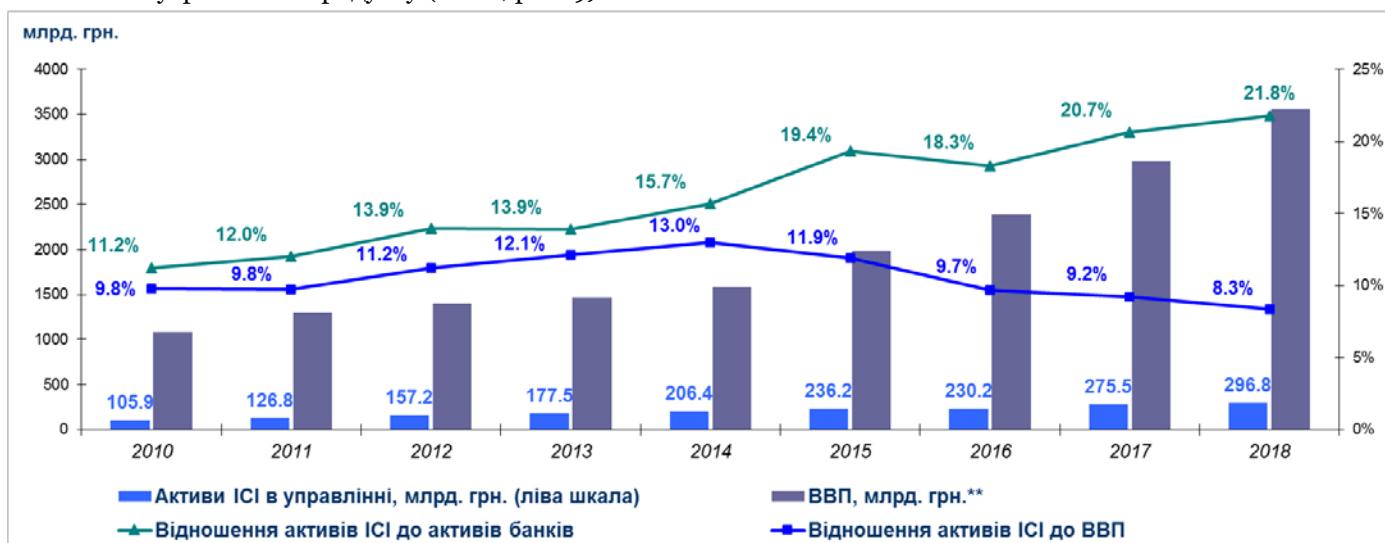


Рис. 8. Динаміка ІСІ на тлі ВВП та банківського сектору України у 2010-18 рр.

² За уточненими даними щодо ВВП та активів банків станом на 31.12.2015-2017 рр. Джерела.: Джерела.: Державна служба статистики України: <http://ukrstat.gov.ua>, Національний банк України:

https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442; Дані щодо ІСІ та розрахунки - УАІБ.

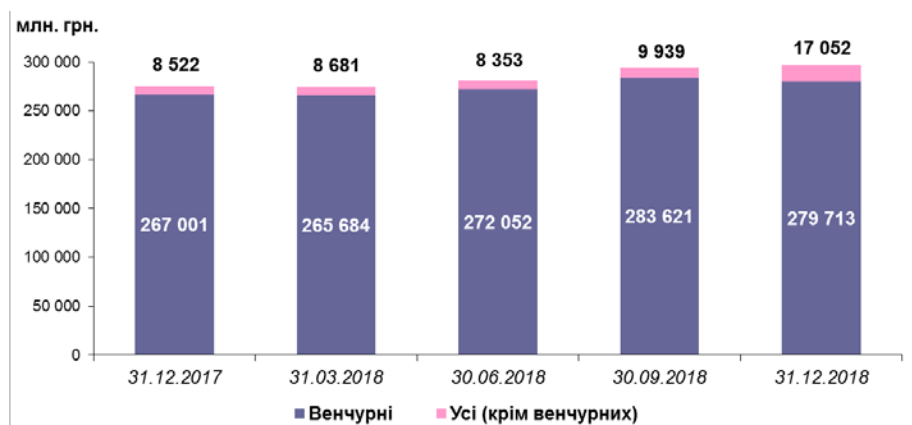


Рис. 9. Динаміка вартості активів ІСІ у 2018 році

Упродовж 2018 року активи визнаних ІСІ в цілому скорочувалися (у 1-му кварталі), після чого відновлювали зростання, чому сприяло, зокрема, збільшення кількості діючих фондів. Попри скорочення активів венчурних ІСІ наприкінці 2018 року, сукупні активи визнаних ІСІ зросли як за 4-й квартал, так і за весь 2018 рік – завдяки стрімкому збільшенню активів закритих ІСІ з приватним розміщенням, а також та було пов'язано з великим проектом в одному з фондів цієї категорії.

Активи відкритих, інтервальних та закритих фондів із публічним розміщенням у 4-му кварталі зменшилися, однак за весь 2018 рік перші й останні продемонстрували двозначний приріст. Цьому сприяло стрімке зростання українських фондових індексів у 2018 році.

Завдяки більш ніж двократному зростанню (+117.8%) активів закритих ІСІ з приватним розміщенням, сукупна вартість активів ІСІ (крім

венчурних) у 4-му кварталі 2018 року зросла на 71.6%, а за весь рік – удвічі (+100.1%). На 31.12.2018 вона становила 17 052.1 млн. грн. (рис. 9).

Вартість чистих активів сформованих ІСІ, що досягли нормативів, у 4-му кварталі 2018 року зросла на 1.4% (після +4.2% у 3-му). За результатами всього 2018 року вона додала 5.7% (після +18.5% у 2017-му), дещо сповільнивши річне зростання із 8.7% у 3-му кварталі. Станом на 31.12.2018 вона становила **235 833.2 млн. грн.** (табл. 4).

Уповільнення росту відбулося за деякого зменшення кількості закритих фондів із приватним і публічним розміщенням та, попри загальне збільшення кількості венчурних ІСІ, в умовах закриття низки фондів цього сектору. Це не у повній мірі було компенсовано заснуванням нових фондів у секторі. Також висхідний тренд був тимчасово «зламаний» у 2-му кварталі провальною динамікою фондового ринку (за індексом УБ).

Таблиця 4. Динаміка ВЧА ІСІ у розрізі типів фондів у 2018 році, млн. грн.

Фонди	31.12.2017	31.03.2018	30.06.2018	30.09.2018	31.12.2018	Зміна за 4-й квартал 2018 року	Зміна з початку 2018 року (за рік)
Відкриті	74.8	82.9	83.8	87.5	87.4	-0.1%	16.7%
Інтервальні	78.4	80.8	80.5	84.5	81.6	-3.5%	4.1%
Закриті (крім венчурних), у т. ч.:	8 103.4	8 146.2	7 937.2	8 047.6	15 226.1	89.2%	87.9%
з публічною емісією	2 646.7	3 028.8	2 765.1	2 772.1	2 471.0	-10.9%	-6.6%
з приватною емісією	5 456.8	5 117.5	5 172.1	5 275.5	12 755.2	141.8%	133.7%
Усі (крім венчурних)	8 256.6	8 309.9	8 101.5	8 219.6	15 395.0	87.3%	86.5%
Венчурні	214 900.8	211 726.4	215 173.3	224 406.8	220 438.1	-1.8%	2.6%
Усі (з венчурними)	223 157.5	220 036.3	223 274.8	232 626.4	235 833.2	1.4%	5.7%

* Діючі ІСІ, які досягли нормативу мінімального обсягу активів (були визнані такими, що відбулися), перебувають в управлінні КУА та надали звітність за відповідний період (на звітну дату).

ВЧА венчурних ІСІ у 4-му кварталі зменшилася на -1.8% (після +4.3% за 3-й), але зросла на 2.6% за весь 2018 рік і на кінець року становила

220 438.1 млн. грн. Таким чином, вона дорівнювала 93.5% від сукупних чистих активів усіх діючих ІСІ (після 96.5% у 2017 році).

Відкриті ІСІ (17 фондів упродовж усього 2018 року) зазнали зменшення чистих активів за 4-й квартал на 0.1% (після +4.3% у 3-му), а проте за весь рік додали 16.7% (після +29.6% у 2017-му). Станом на 31.12.2018 вони досягли 87.4 млн. грн. Річному зростанню сприяло як підвищення фондових індексів, так і притік капіталу до фондів з початку 2018 року. Незначне зниження ВЧА сектору наприкінці року було зумовлене чистим відтоком, що переважав у другому півріччі і який фонди не змогли цілком компенсувати за рахунок зростання вартості своїх інвестиційних портфелів за умов поміркованого підвищення фондових індексів у цей період.

Більш ніж дворазове зростання ВЧА закритих ІСІ з приватним розміщенням у 4-му кварталі та за наслідками 2018 року збільшило вагу цього сектору в чистих активах ІСІ, крім венчурних, до 98.9% на кінець грудня.

Сектори відкритих та інтервальних ІСІ, що мали помірковано негативну динаміку у 4-му кварталі, на цьому тлі впали у вазі до 0.5% кожний (рис. 10).

При цьому закриті фонди з публічною емісією, ВЧА яких скоротилася майже на 11% у жовтні-грудні, на кінець 2018 року охоплювали 16.1% чистих активів невенчурних ІСІ (після 33.7% у вересні).

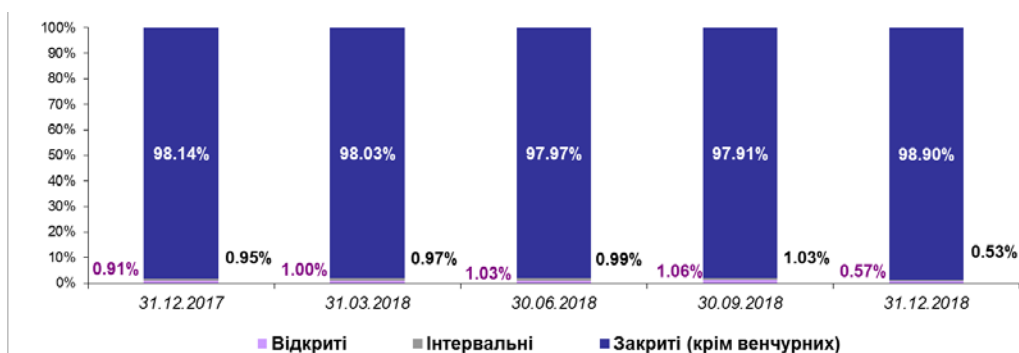


Рис. 10. Динаміка розподілу ВЧА невенчурних ІСІ за типами фондів у 2018 році

Венчурні ІСІ, скорочення чистих активів яких у 4-му кварталі 2018 року поступалося темпами тільки інтервальним та закритим фондам із публічною емісією, втратили у вазі з 96.5% до 93.5% за квартал.

Частка ж закритих ІСІ (крім венчурних) різко зросла – із 3.8% до 6.5% (рис. 11) – за рахунок великого фонду з приватним розміщенням.

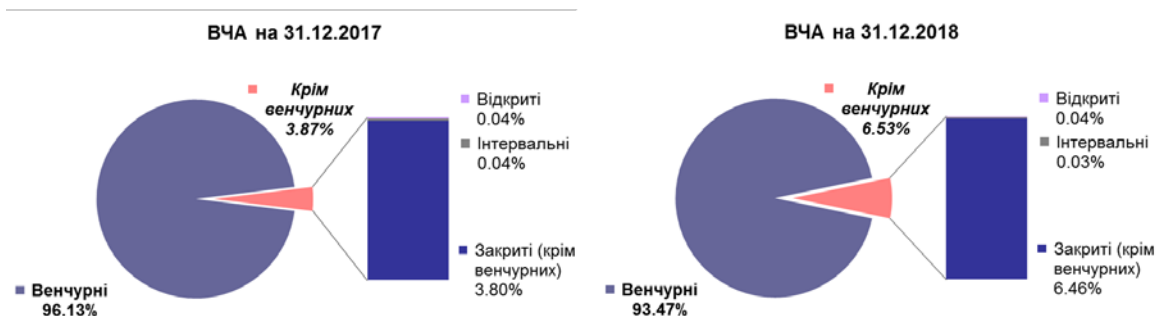


Рис. 11. Розподіл ВЧА ІСІ за типами фондів станом на 31.12.2018 р.

2.4. Чистий притік/відтік капіталу у відкритих ІСІ

У 4-му кварталі 2018 року рух капіталу в українських відкритих ІСІ другий квартал поспіль був негативним, при цьому чистий відтік капіталу з фондів відкритого типу з публічним розміщенням у цей час

також був характерний і для зарубіжних ринків, зокрема в ЄС.

Знову перший місяць кварталу приніс чистий притік, що надалі змінився відтоком, який посилювався в останній місяць (рис. 12). Така динаміка значною

мірою корелювала з українськими індексами акцій (УБ та ПФТС), що у жовтні додали 5%, а далі почали уповільнюватися, аж до падіння на 2.5-3.6% у грудні.

Із 17-ти відкритих ІСІ, що подали звітність за 4-й квартал 2018 року, 14 фондів мали притік або відтік капіталу. Фондів, що мали чистий відтік, було 10 (у 3-му кварталі – 12 із 15-ти), а їхні сукупні чисті втрати від виходу інвесторів за 4-й квартал становили майже 1 млн. грн. Майже половину цього відтоку спричинив рух капіталу лише в одному фонді, що у 3-му кварталі мав незначний відтік. Його втрати перевищили сукупний чистий відтік із сектору за 4-й квартал. Фондів, що мали чистий притік, було 4 (у 3-му кварталі

– 3), а їхні сукупні додаткові надходження за 4-й квартал становили 0.7 млн. грн. (після +0.3 млн. грн. для 3-х фондів у 3-му).

Упродовж 4-го кварталу 2018 року кількість фондів із чистим притоком коливалася від 5-ти у жовтні-листопаді до двох у грудні, а фондів із чистим відтоком – від 4-х у жовтні до 10-ти у грудні.

Додаткові вкладення у відкриті фонди упродовж 4-го кварталу здійснювали, переважно, місцеві інвестори, хоча кількість роздрібних інвесторів-резидентів за цей період у секторі зменшилася.

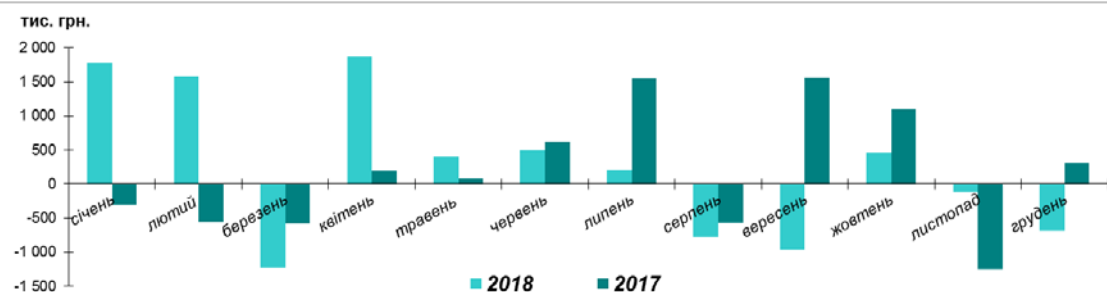


Рис. 12. Щомісячний чистий притік/відтік капіталу відкритих ІСІ у 2017-18 рр. (за щоденними даними)

Сукупний чистий відтік із відкритих ІСІ у 4-му кварталі знизився до **-0.3 млн. грн.** (із -1.5 млн. грн. у 3-му). Рік тому динаміка руху капіталу у секторі також значно послабилася (рис. 13).

Річний рух капіталу у 2018 році у відкритих ІСІ залишався позитивним другий рік поспіль і навіть дещо прискорився – до 3 млн. грн. (із 2.2 млн. грн. у з 2017-му), хоча й послабився із 3-го кварталу (3.5 млн. грн., рис. 14).

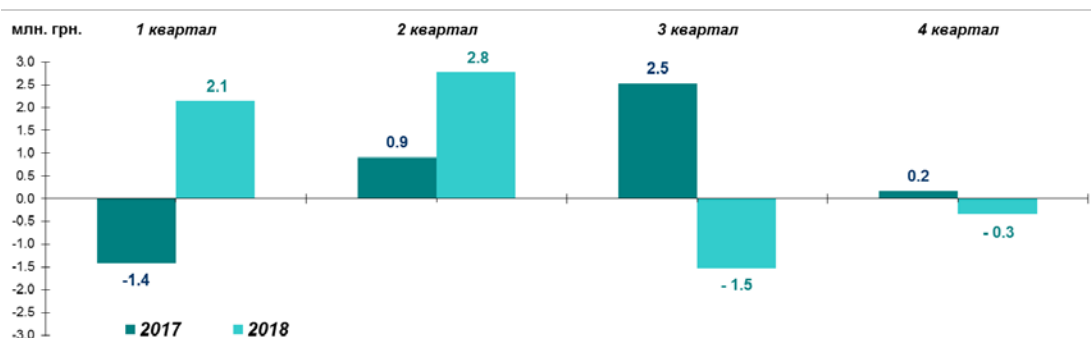


Рис. 13. Чистий притік/відтік капіталу відкритих ІСІ у 2017-18 рр., поквартально

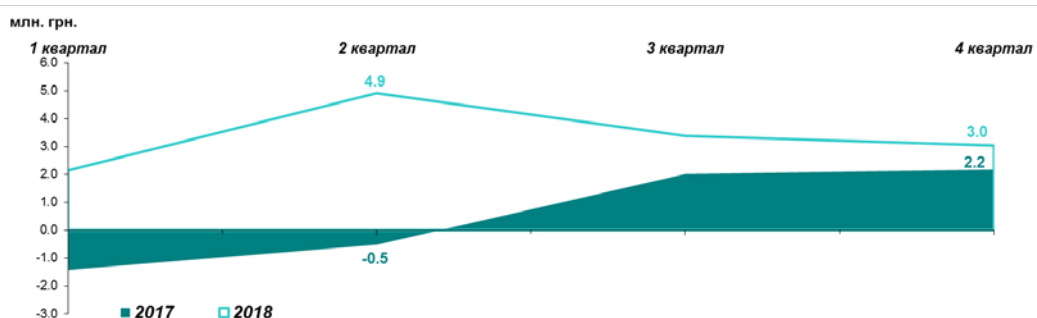


Рис. 14. Чистий притік/відтік капіталу відкритих ІСІ у 2017-18 рр., наростаючим підсумком з початку року



У цей час у Європейському Союзі надходження продовжували переважати відтік загалом тільки в «альтернативних фондах», що сприяло збереженню загального позитивного результату європейської індустрії фондів в аспекті залучення коштів від інвесторів у жовтні. Однак уже у жовтні значного відтоку зазнали UCITS³-фонди облігацій, а у листопаді – також UCITS-фонди грошового ринку, внаслідок чого індустрія в цілому почала демонструвати від’ємні результати руху капіталу.

Таким чином, за даними EFAMA, чистий відтік капіталу з **індустрії інвестиційних фондів ЄС** за 4-й квартал 2018 року в цілому був негативним: усі фонди загалом втратили **48 млрд. євро** (після притоку 36 млрд. євро за 3-й квартал), зменшивши сукупний чистий притік за 2018 рік до 245 млрд. євро (у 2017 році – 948 млрд. євро)⁴.

Чистий відтік із UCITS 71 млрд. євро за 4-й квартал 2018 року змінив притік 2 млрд. євро у 3-му кварталі, внаслідок чого за рік ці фонди змогли додатково залучити тільки 117 млрд. євро, порівняно з 740 млрд. євро у 2017-му.

Найпопулярнішими із UCITS серед інвесторів у 4-му кварталі 2018 року були аутсайтери 3-го, *фонди грошового ринку* (23 млрд. євро) – головним чином, завдяки здобуткам жовтня, коли вони залучили додаткових 33 млрд. євро, після відтоку 13 млрд. євро за липень-вересень. Річний результат цих фондів був негативним (-11 млрд. євро).

Фонди акцій мали другий найкращий результат у цій категорії, однак він був від’ємним (-6 млрд. євро у 4-му кварталі, після 20 млрд. євро чистого притоку в 3-му). За 2018 рік ці фонди, навпаки, отримали чистих вливань на 109 млрд. євро.

Фонди змішаних активів втратили у результаті чистого відтоку 17 млрд. євро за 4-й квартал (після +11 млрд. євро у 3-му), а за 2018 рік здобули 78 млрд. євро чистого притоку.

Фонди облігацій були тим класом UCITS, що зазнав найбільшого відтоку за 4-й квартал (-46 млрд. євро, після -6 млрд. євро у 3-му), що врешті призвело до чистих втрат і за 2018 рік (-23 млрд. євро).

Чистий притік до AIF⁵ у 4-му кварталі 2018 року послабився до **23 млрд. євро** (із 34 млрд. євро у 3-му). У цілому за 2018 рік ці фонди отримали 128 млрд. євро чистих надходжень (у 2017 році – 211 млрд. євро).

Найпопулярнішими із AIF серед інвесторів у 4-му кварталі 2018 року були *фонди змішаних активів* (+10 млрд. євро, практично як і у 3-му). За рік вони залучили 32 млрд. євро чистого притоку. А лідирували за річним притоком у 2018 році обсягом 96 млрд. євро «інші» фонди⁶ (після 158 млрд. євро у 2017-му), чисті продажі яких у 4-му кварталі впали до 8 млрд. євро (із 30 млрд. євро у 3-му).

Квартальні надходження до *AIF нерухомості* залишалися практично стабільними на рівні 7 млрд. євро, а за рік вони зросли до 34 млрд. євро (із 28 млрд. євро у 2017-му).

AIF акцій у 4-му кварталі вийшли на позитивний рух капіталу (+4 млрд. євро, після -3 млрд. євро у 3-му), проте за весь 2018 втратили 10 млрд. євро (після +27 млрд. євро у 2017-му).

Отже, фонди облігацій залишалися аутсайдером залучення коштів у 4-му кварталі 2018 року як для інвесторів UCITS, так і AIF, що було зумовлено очікуваним у цей період підвищенням ставок ФРС США, що було попередньо заплановано на кінець року (однак не справдилося). Натомість попит на альтернативні фонди акцій у цей період збільшився, хоча невизначеність негативно впливала на більш традиційні фонди (UCITS) цього класу.

Сукупна ВЧА індустрії фондів у ЄС за 4-й квартал впала на 5.5% і станом на 31.12.2018 становила 15 157 млрд. євро (-3% за рік). При цьому **чисті активи UCITS** у 4-му кварталі зменшилися на 6.9%, а за 2018 рік – на 4.6%, до 9 284 млрд. євро.

³ У цьому контексті довгострокові фонди UCITS – усі класи UCITS, окрім фондів грошового ринку. UCITS (Undertakings for Collective Investment in Transferable Securities) – підприємства з колективного (спільного) інвестування в оборотні цінні папери (такі, що перебувають в обігу на регульованих ринках); є відкритими фондами із публічним розміщенням жорсткими вимогами до складу, якості, ліквідності та структури активів. Регулюються відповідною Директивою (Directive 2009/65/EC від 13 липня 2009, зі змінами згідно з Directive 2014/91/EU від 23 липня 2014) та іншими пов’язаними актами законодавства ЄС.

⁴ За наявними даними щодо 28-ми країн, асоціації яких є членами EFAMA (24 країни-члени ЄС, у т. ч. Польща (колишній член EFAMA), а також

Ліхтенштейн, Норвегія, Швейцарія і Туреччина) – див. [EFAMA Quarterly Statistical Report Q4 2018](http://www.efama.org) на сайті: <http://www.efama.org>.

⁵ AIF (Alternative Investment Funds) – фонди альтернативних інвестицій; фактично включають усі інші регульовані фонди, що не є UCITS. Компанії, що здійснюють управління такими фондами, регулюються Директивою AIFMD (Directive 2011/61/EU of 8 June 2011).

⁶ Ця категорія AIF включає фонди акцій, облігацій та змішаних активів в Ірландії через відсутність даних про їх розподіл за цими секторами.

2.5. Інвестори ІСІ

За підсумками 4-го кварталу 2018 року найбільшими інвесторами ІСІ залишалися **юридичні особи-резиденти**: вони володіли 62.3% чистих активів усіх ІСІ (після 63.6% у 3-му кварталі та 66.5% на початку року, рис. 15). Зниження їхньої ваги у ВЧА тривало другий рік поспіль, хоча їхні сукупні вкладення вкотре зросли в абсолютному вимірі найбільше серед усіх категорій інвесторів (але відносно – найменше – на 11.1%). При цьому за секторами ІСІ за типами фондів, у венчурних ІСІ сукупна вартість вкладень місцевих підприємств у 4-му кварталі дещо зменшилася, але за весь 2018 рік – зросла (+11.8%), а їхня частка збільшилася із 64.7% у 3-му кварталі до 65.6% на кінець 2018 року (проте скоротилася із 67.8% на початку року).

У відкритих ІСІ сукупні вкладення підприємств-резидентів як у 4-му кварталі, так і за 2018 рік несуттєво збільшилися, а їхня вага у ВЧА за квартал зросла із 9.0% до 9.4% (але впала з 10.8% у 2017-му).

В інтервальних ІСІ кошти вітчизняних корпоративних інвесторів суттєво скоротилися за 4-й квартал, а як наслідок – і за весь 2018 рік, що призвело до зниження їхньої ваги із 16.5% на початку року та у 3-му кварталі до 12.8% на кінець 4-го.

У закритих невенчурних фондах сукупні вкладення підприємств-резидентів також зменшилися й у 4-му кварталі 2018 року, й за весь рік, що супроводжувалося виходом з ринку низки цих фондів. У фондах із приватною емісією (крім венчурних) кошти цих інвесторів скоротилися найбільше, а їхня

вага впала із 30.7% на початку 2018 року та 30.2% у вересні до 10.8% у грудні. А в секторі із публічним розміщенням частка коштів українських юридичних осіб збільшилася як на кварталному, так і річному проміжку (із 36.6% на початку року й 37.0% у 3-му кварталі до 39.9% у 4-му).

Фізичні особи-резиденти у 4-му кварталі продовжували нарощувати свої кошти в усіх секторах ІСІ, крім інтервальних (хоча і тут вони зросли за весь 2018 рік). У відкритих фондах сукупні вкладення цих інвесторів знову зросли найбільше серед усіх категорій вкладників в абсолютному вимірі, і хоча у відносному – випередили лише підприємств-нерезидентів, це дозволило їм збільшити вагу в секторі за 4-й квартал із 77.0% до 77.8% (та з 75.9% на початку року).

Їхня вага в інтервальних ІСІ у 4-му кварталі та за 2018 рік зросла практично лише за рахунок стрімкого зменшення ролі підприємств-резидентів у секторі та на кінець року досягла 85.3%.

У закритих невенчурних фондах їхня частка значно збільшилася у 4-му кварталі та за рік – завдяки активній динаміці у фондах із приватною емісією – до 76.7% в цілому та до 88.9% у зазначеному підсекторі.

У венчурних ІСІ сукупні кошти та частка цієї категорії інвесторів у 2018 році планомірно зростали: їхня вага піднялася з 9.4% на початку року та 10.6% у 3-му кварталі до 10.9% на кінець 4-го.

Загалом вага громадян України та інших роздрібних інвесторів-резидентів в усіх ІСІ за сукупною ВЧА на кінець 2018 року досягла 15.2% (після 12.1% у вересні).

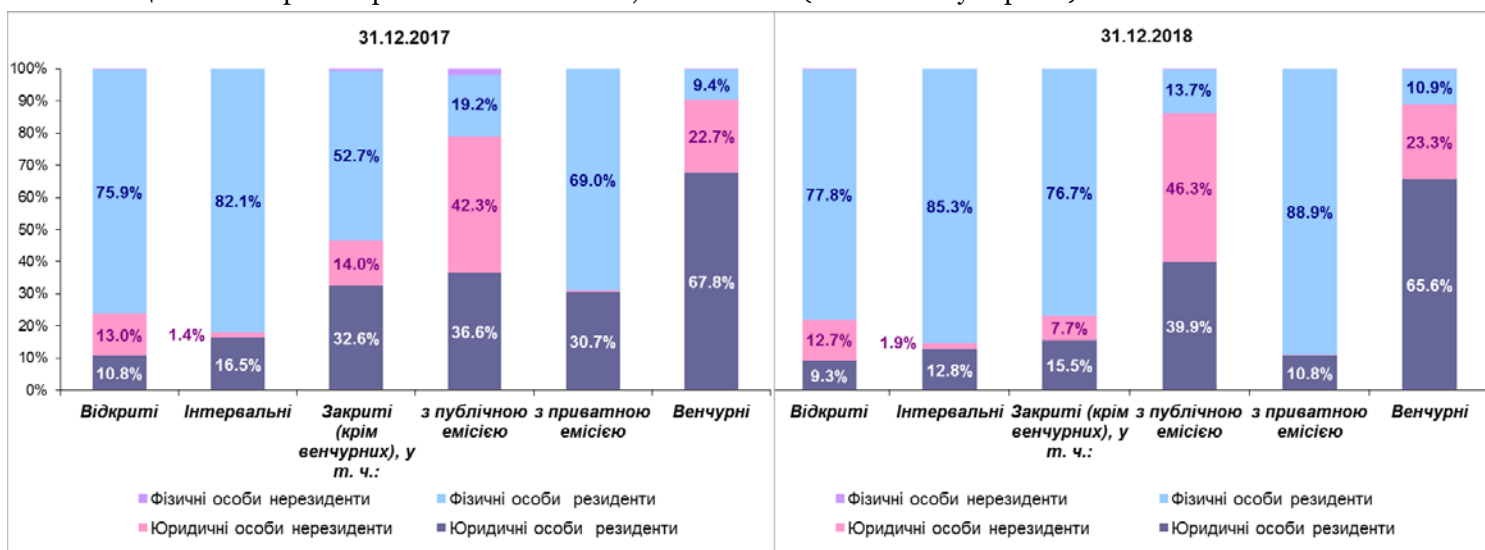


Рис. 15. Вкладення в ІСІ за категоріями інвесторів на початок та кінець 2018 року, частка у ВЧА⁷

⁷ Без урахування цінних паперів фондів на пред'явника, що перебувають в обігу.

Сукупна вартість вкладень **іноземних інвесторів** в ІСІ у 4-му кварталі 2018 року зменшилася в усіх секторах, а за весь рік – зросла в усіх, окрім закритих невенчурних. При цьому кошти **фізичних осіб - нерезидентів** несуттєво зросли за квартал у відкритих та у венчурних фондах.

Майже 98% іноземних вкладень, як і раніше, утримували **підприємства-нерезиденти**, кошти яких у відкритих фондах у 4-му кварталі помітно скоротилися, а їхня вага впала із 13.8% до 12.7% (та з 13.1% на початку року). Разом із роздрібними іноземними вкладниками цих ІСІ, частка **нерезидентів** станом на 31.12.2018 у відкритих фондах скоротилася за 4-й квартал – до майже 13%, у венчурних – до 23.5%, а в усіх ІСІ – до 22.5%. За рік же вона майже не змінилася.

Кількість інвесторів ІСІ на 31.12.2018 року становила 259 548 інвестори (табл. 5), 98.6% із яких були фізичними особами - резидентами України, 96.3% – учасниками інтервальних фондів⁸, 0.6% – відкритих, 1.5% – венчурних ІСІ.

У **відкритих** фондах на кінець 2018 року учасників було 1 650 (-77, або -4.5% за 4-й квартал, -3.6% за рік). Зокрема, роздрібних інвесторів-

резидентів поменшало на 78 (-4.6% за 4-й квартал, -3.8% за рік), до 1 622.

В **інтервальних ІСІ** та у **закритих ІСІ з публічною емісією** динаміка саме цієї категорії інвесторів визначила скорочення кількості учасників у них у 4-му кварталі (-16 фізосіб-резидентів у кожному з цих секторів). За весь рік інвесторів у цих секторах поменшало на 0.1% та 4.9% відповідно. На кінець 2018 року **інтервальні ІСІ** мали 249 859 учасників (у т. ч. 249 822 – місцевих роздрібних вкладників), **закриті з публічним розміщенням** – 3 922 (3 735 відповідно).

Також у 4-му кварталі 2018 року скоротилася кількість учасників **венчурних ІСІ** – до 3 857 (-98, або -2.5%), проте за рік вона зросла на 2.3%.

Натомість, **закриті ІСІ з приватним розміщенням (крім венчурних)** були єдиним сектором, де кількість інвесторів зросла у 4-му кварталі (+11, або +4.4%), а за підсумками всього 2018 року – найбільш динамічним з точки зору кількості інвесторів (+9.2%).

Таким чином, річна динаміка участі інвесторів в ІСІ загалом у 4-му кварталі та у 2018 році була різноспрямованою за секторами фондів, а **загальна кількість інвесторів зменшилася на 0.1%** як за квартал, так і за рік (після +13.8% у 2017 році).

Таблиця 5. Інвестори ІСІ за категоріями, кількість та частка у загальній кількості, станом на 31.12.2018 р.

Фонди	Юридичні особи				Фізичні особи				РАЗОМ
	резиденти		нерезиденти		резиденти		нерезиденти		
Відкриті	19	1.15%	8	0.48%	1 622	98.30%	1	0.06%	1 650
Інтервальні	18	0.01%	1	0.00%	249 822	99.99%	18	0.01%	249 859
Закриті (крім венчурних), у т. ч.:	356	8.51%	24	0.57%	3 794	90.72%	8	0.19%	4 182
з публічною емісією	164	4.18%	15	0.38%	3 735	95.23%	8	0.20%	3 922
з приватною емісією	192	73.85%	9	3.46%	59	22.69%	0	0.00%	260
Усі (крім венчурних)	393	0.15%	33	0.01%	255 238	99.82%	27	0.01%	255 691
Венчурні	2 890	74.93%	386	10.01%	572	14.83%	9	0.23%	3 857
Усі (з венчурними)	3 283	1.26%	419	0.16%	255 810	98.56%	36	0.01%	259 548

З точки зору внеску різних категорій інвесторів, зменшення загальної кількості учасників ІСІ у 4-му кварталі 2018 року відбулося значною мірою за рахунок **фізичних осіб-резидентів**, яких за цей період поменшало загалом на 103 (-0.04%), а за весь рік – на 0.13% (-322 особи всього, хоча у **закритих невенчурних ІСІ з приватним розміщенням** та у **венчурних** їх стало більше на 7 та 77 відповідно).

Найбільше як в абсолютному, так і у відносному вимірі їхня кількість другий рік поспіль

скоротилася у **закритих ІСІ з публічною емісією** (-188, або -4.8%).

Юридичні особи-резиденти в ІСІ у 4-му кварталі 2018 року були другими за зменшенням чисельності (-94, -2.8%). За весь рік їх поменшало всього на 24 (-0.7%), а проте у закритих ІСІ їхня річна динаміка була позитивною (по +12 у **венчурних** та в інших **закритих ІСІ з приватним розміщенням**). У **венчурних** фондах станом на 31.12.2018 ця категорія становила майже 75% від усіх інвесторів цього сектору.

⁸ Це пов'язано з діяльністю кількох фондів, які з колишніх взаємних фондів було реорганізовано в інтервальні ІСІ та які мають відносно дуже багато дрібних учасників.

Іноземні корпоративні інвестори у 4-му кварталі 2018 року загалом кількісно зменшили свою присутність в ІСІ, а саме – у *венчурних* фондах – на 6 (-1.4%, аналогічно до 3-го кварталу). За рік їх стало менше у цьому секторі на 5, а загалом в усіх ІСІ – лише на два (-0.5%). Це сталося завдяки збільшенню з початку 2018 року кількості закордонних компаній-інвесторів у *відкритих* фондах та у *закритих ІСІ з приватним розміщенням (крім венчурних)* – по 3 у кожному секторі (+60% для відкритих та +50% для закритих фондів відповідно).

Врешті, у *венчурних* ІСІ чисельна вага цих учасників у 4-му кварталі зросла з 9.9% до 10.0%, в

умовах більш різкого скорочення тут кількості підприємств-резидентів, однак із початку 2018 року – зменшилася (з 10.4%), на тлі позитивної динаміки участі інших категорій інвесторів у цих ІСІ.

У *відкритих* ІСІ частка підприємств-нерезидентів у загальній кількості інвесторів у 4-му кварталі несуттєво зросла у межах 0.5% (на початку року було 0.3%).

У цілому, **компанії та фізичні особи - нерезиденти** в усіх ІСІ зберігали незначну кількісну частку, що впродовж усього 2018 року залишалася в межах 0.2%.

2.6. Структура активів ІСІ

Цінні папери в структурі активів ІСІ у 2018 році збільшилися у **вазі** у секторах із *публічним розміщенням*, зокрема у *відкритих*, і продовжували таку динаміку другий рік поспіль в *інтервальних* фондах.

У 4-му кварталі частка інструментів фондового ринку в активах зросла, окрім *інтервальних*, також у *закритих фондах із публічним розміщенням* – за рахунок державних облігацій (ОВДП) та, до певної міри, акцій, а у *відкритих* ІСІ вона у цей період дещо зменшилася – за рахунок тих-таки ОВДП – із одночасним підвищенням ліквідності активів за рахунок коштів у банках, обсяг та частка яких у цих ІСІ зросли (табл. 6).

При цьому **сукупна вартість** цінних паперів зросла за квартал тільки у *закритих фондах із публічним розміщенням*.

За окремими видами цінних паперів в активах ІСІ у 4-му кварталі відбулися такі ключові зміни:

зростання сукупних вкладень у **державних облігаціях** та їхньої частки в активах *закритих ІСІ з публічним розміщенням та венчурних ІСІ*; зменшення сукупних вкладень у цих інструментах та їхньої ваги в активах *відкритих ІСІ*;

зменшення частки **акцій** в активах усіх *закритих ІСІ з приватним розміщенням (у т. ч. венчурних)* та зниження їхньої сукупної вартості в усіх секторах, окрім закритих фондів із публічним розміщенням;

зменшення пакета та ваги в активах **корпоративних облігацій** у *закритих ІСІ – як із публічним, так і з приватним розміщенням*.

Таблиця 6. Зміни у структурі агрегованих портфелів ІСІ за типами фондів у 4-му кв. 2018 року

Вид активу / Тип ІСІ / Зміна за квартал	Відкриті		Інтервальні		Закриті - з публ. проп.		Закриті - з прив. проп.		Венчурні	
	проц. п.	%	проц. п.	%	проц. п.	%	проц. п.	%	проц. п.	%
Інші активи (у т. ч. ДЗ та КП)	-0.70	-14.9%	-1.06	-19.8%	-0.37	-0.5%	21.50	35.8%	1.09	1.3%
Нерухомість	-	-	-	-	0.06	89.0%	-0.11	-39.6%	-0.22	-6.2%
Грошові кошти та банківські депозити	1.57	6.7%	-0.57	-6.0%	-2.97	-66.6%	-7.38	-47.0%	0.00	0.4%
Банківські метали	0.23	24.7%	-	-	0.01	12.7%	-	-	0.00	-100.0%
Облігації державні	-1.17	-4.6%	1.41	3.5%	3.88	50.9%	-0.75	-57.1%	0.02	27.4%
Акції	0.07	0.2%	0.20	0.5%	1.20	15.0%	-10.56	-59.6%	-0.39	-8.8%
Облігації підприємств	0.00	0.7%	0.02	3.8%	-1.53	-67.7%	-2.29	-54.3%	-0.30	-9.7%
Векселі	-	-	-	-	-0.28	-32.9%	-0.41	-55.1%	-0.40	-10.8%
Заставні	-	-	-	-	-	-	-	-	0.00	-81.8%
Інші ЦП	-	-	-	-	-	-	-	-	0.18	53.8%
Цінні папери	-1.10	-1.5%	1.63	1.9%	3.27	17.5%	-14.02	-58.4%	-0.88	-7.6%

У закритих фондах (крім венчурних) також у 4-му кварталі впала вага грошових коштів, причому у фондах із публічним розміщенням це відбулося при відносно найбільшому скороченні саме цього класу активів, а у фондах із приватним розміщенням коштів у банках стало більше, однак їхній приріст значно поступався збільшенню «інших активів».

За 2018 рік сукупна вартість активів ІСІ у цінних паперах загалом зменшилася – за рахунок фондів із приватним розміщенням, тоді як в усіх секторах з публічним розміщенням (відкритих, інтервальних, закритих) вона продовжувала зростати (хоча у 4-му кварталі вкладення відкритих ІСІ в них скоротилися).

Станом на кінець 2018 року фондові інструменти традиційно були ключовою складовою активів відкритих та інтервальних ІСІ (70% та майже 87% відповідно), лівову частку яких становили акції та державні облигації (зокрема, ОВДП, рис. 16).

Активи венчурних ІСІ у фондових інструментах як у 4-му кварталі, так і за весь 2018 рік, скоротилися, на відміну від 2017 року. Це сталося переважно за рахунок зменшення сукупних вкладень в акції та у векселях. Вага перших опустилася 7.9% на початку року та 4.5% у 3-му кварталі до 4.1% у грудні; других – із 4.6% та 3.7%, до 3.3% відповідно.

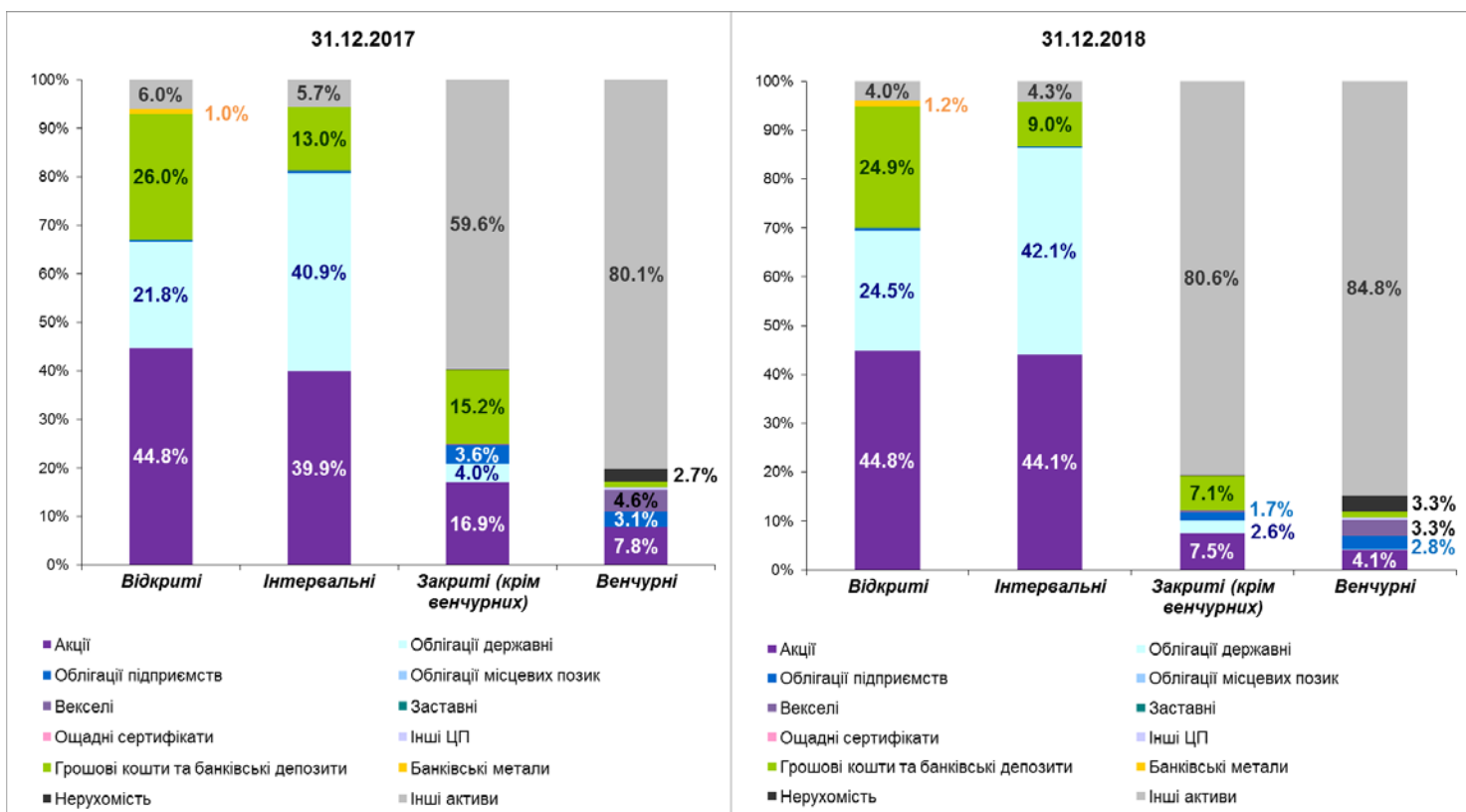


Рис. 16. Структура активів ІСІ за типами фондів на початок та кінець 2018 року

У закритих ІСІ з публічним розміщенням вага цінних паперів зростає із 21.7% на початку 2018 року та 18.7% у 3-му кварталі до майже 22% на кінець року, що відбулося завдяки збільшенню сукупних інвестицій цих фондів в акції та ОВДП. При цьому загалом в активах усіх закритих ІСІ (крім венчурних) з обома видами розміщення частка фондових інструментів за рік скоротилася удвічі (із 24.9% до 12.2%), що зумовлено стрімким нарощенням «інших» активів фондами з приватним розміщенням, що також супроводжувалося деяким зменшенням ними

сукупних вкладень в акції та облигації у 4-му кварталі та впродовж року.

Державні облигації (ОВДП), при збереженні привабливих ставок та зміцненні гривні у 2018 році, залишалися популярним інструментом для управляючих активами відкритих, інтервальних та закритих ІСІ з публічним розміщенням. Вага ОВДП у перших двох зазначених секторах ІСІ за рік зростає, а в закритих невенчурних ІСІ – впала внаслідок різкого зростання у 4-му кварталі «інших активів», що випередило ріст вкладень цих фондів в ОВДП.

У відкритих фондах частка державних бондів зросла за 2018 рік із 21.8% до 24.5% (і впала з 25.7% у 3-му кварталі); в інтервальних – зросла із 40.9% на початку року та 40.7% у 3-му кварталі до 42.1%; у закритих із публічним розміщенням – із 11.3% та 7.6% відповідно до 11.5%.

Акції у 2018 році, як і раніше, мали найбільшу частку серед фондових інструментів в активах усіх секторів ІСІ, окрім інтервальних, де переважали ОВДП. У відкритих фондах, де річне зростання портфеля акцій забезпечило майже половину приросту активів сектору, їхня вага майже не змінилася як за рік загалом, так і у 4-му кварталі зокрема (дещо зросли у межах 44.8%).

Грошові кошти на поточних і депозитних рахунках ІСІ у банках за 2018 рік зменшилися у вазі в активах усіх секторів за типами фондів, хоча їхня сукупна вартість як у цілому за рік, так і за 4-й квартал зросла у відкритих ІСІ та у закритих із приватним розміщенням (крім венчурних). Вони також залишалися другою найбільшою складовою зведених активів відкритих (24.9%, після 26.0% на початок року та 25.7% у 3-му кварталі). Скорочення частки грошей в активах цього сектору на річному проміжку зумовлено удвічі активнішим зростанням сукупних інвестицій цих фондів в акції та ОВДП. В інших секторах фондів за типами ІСІ вага коштів за рік опустилася до 9.0% в інтервальних, до 7.1% у закритих (сукупно за обидва види розміщення) та до 1.2% у венчурних.

Найбільшою складовою активів венчурних та інших ІСІ закритого типу, як із публічним, так і з приватним розміщенням, залишалися «інші» активи⁹. Їхнє безпрецедентне зростання у закритих ІСІ було пов'язане головним чином із проектною діяльністю фондів із приватним розміщенням, де за 4-й квартал вони збільшилися у три рази, а за весь 2018 рік – у 4, до понад 11 млрд. грн. Їхня вага зросла з 53.2% у січні та 60.0% у вересні до 81.5% у грудні.

У венчурних ІСІ їхня частка зросла із 80.1% на початку 2018 року та 83.7% у 3-му кварталі до 84.8% у 4-му. Порівняно з 2017 роком, у 2018-му «інші» активи цього сектору зросли менше (+32 млрд. грн., після +39 млрд. грн.), причому за 4-й квартал навіть дещо скоротилися, що може бути зумовлено закриттям низки венчурних ІСІ, та на кінець грудня вони досягли 237 млрд. грн.

Сукупна вартість портфеля **нерухомості** у венчурних фондах у 2018 році мала другий найбільший приріст, хоча у 4-му кварталі також суттєво зменшилася. Його частка в активах цих ІСІ, як наслідок, за рік зросла із 2.7% до 3.3%, а за квартал – зменшилася із 3.5%.

Портфель цінних паперів та деривативів усіх ІСІ разом, у 2018 році зменшився на 10.4 млрд. грн. (-24.2%), у тому числі у 4-му кварталі – на 3 млрд. грн. (-8.6%). Станом на 31.12.2018 він коштував **32 216.6 млн. грн.** (табл. 7).

Якщо у 2017 році акції були двигуном росту, то у 2018-му їхній портфель найбільше скоротився в абсолютному вимірі, хоча відносно найбільше втратив портфель заставних (-40.6% проти -97% відповідно). За 4-й квартал найбільшими темпами скорочувався портфель векселів (-12.1%), тоді як акцій – зменшився майже на 10% за цей період, а корпоративних облігацій – на 11%. За весь рік обсяг останніх скоротився лише на 1%, що було третім найкращим річним результатом після державних бондів (ОВДП) та деривативів, пакети яких у зведеному портфелі ІСІ у 2018 році зросли, відповідно, на 54% та 71%.

Акції втратили у вазі у зведеному фінансовому портфелі ІСІ із 50.4% на початку 2018 року та 40.2% у 3-му кварталі до 39.6% у грудні. Векселі зберегли другу позицію із 28.6% (після 29.7% у вересні та 27.4% рік тому). Корпоративні облігації за рік збільшили вагу із 19.0% до 24.9% (однак втратили у 4-му кварталі – із 25.6%).

Таблиця 7. Портфель цінних паперів та деривативів ІСІ, станом на 31.12.2018 р.

Тип інструментів	Сукупна вартість ЦП у портфелях ІСІ, грн.		Зміна за 2018 рік		Частка у зведеному портфелі ЦП ІСІ	
	31.12.2017	31.12.2018	грн.	%	31.12.2017	31.12.2018
Акції	21 493 444 309	12 767 726 487	-8 725 717 822	-40.6%	50.4%	39.6%
Векселі	11 662 576 327	9 205 328 885	-2 457 247 442	-21.1%	27.4%	28.6%
Облігації підприємств	8 109 262 372	8 017 312 344	-91 950 028	-1.1%	19.0%	24.9%
Деривативи	857 116 262	1 469 238 460	612 122 197	71.4%	2.0%	4.6%
Облігації державні	491 396 943	756 766 931	265 369 988	54.0%	1.2%	2.3%
Заставні	6 843 737	215 000	-6 628 737	-96.9%	0.0%	0.0%
Всього	42 620 639 951	32 216 588 107	-10 404 051 844	-24.4%	100.0%	100.0%

⁹ До «інших» активів належать корпоративні права, виражені в інших, ніж цінні папери, формах, а також дебіторська заборгованість, у тому числі

позики компаніям, у яких ІСІ володіють часткою в капіталі (для венчурних фондів).

Портфель ІСІ, крім венчурних, у 2018 році зменшився на 1.8%, що зумовлено негативною динамікою упродовж квітня-грудня, зокрема у 4-му кварталі він втратив 4.7% і на кінець року коштував **2 228.9 млн. грн.** (табл. 8).

Акції залишалися беззаперечними лідерами у зведеному портфелі невенчурних ІСІ на кінець 2018 року, із часткою в ньому 61.5%, хоч вона і зменшилася як за 4-й квартал, так і повний рік (із 67.3% на початку січня та 64.1% у вересні). За 4-й квартал вони зменшилися у загальній вартості у фінансовому портфелі цих ІСІ найбільше серед різних інструментів в абсолютному вимірі, а за весь рік – також і у відносному (-10.3%). За квартал, проте, відносно удвічі

швидше скоротилися пакети *корпоративних облігацій* та *векселів* (по -16.3%), тоді як за рік перші зменшилися у сукупній вартості тільки на 6.8%, а другі взагалі зросли удвічі зі своєї низької бази. Частка *корпоративних облігацій* зменшилася із 13.9% на початку 2018 року і 15.0% у вересні до 13.2% у грудні, а *векселів* – зросла за рік удвічі, до 2.9%.

ОВДП були єдиним інструментом, сукупні вкладення у який у зведеному портфелі ІСІ, крім венчурних, зросли як у 4-му кварталі, так і за весь 2018 рік (+21.7% та +26.4% відповідно). Їхня вага, таким чином, суттєво піднялася – із 17.4% на початку року та 17.6% у вересні до 22.4% у грудні.

Таблиця 8. Портфель цінних паперів та деривативів ІСІ, крім венчурних, станом на 31.12.2018 р.

Тип інструментів	Сукупна вартість ЦП у портфелях ІСІ, грн.		Зміна за 2018 рік		Частка у зведеному портфелі ЦП ІСІ	
	31.12.2017	31.12.2018	грн.	%	31.12.2017	31.12.2018
Акції	1 499 708 369	1 345 274 823	-154 433 546	-10.3%	67.3%	61.5%
Облігації державні	387 855 818	490 334 860	102 479 041	26.4%	17.4%	22.4%
Облігації підприємств	309 624 278	288 713 124	-20 911 154	-6.8%	13.9%	13.2%
Векселі	31 715 388	63 843 747	32 128 360	101.3%	1.4%	2.9%
Всього	2 228 903 853	2 188 166 554	-40 737 299	-1.8%	100.0%	100.0%

Диверсифіковані ІСІ, на відміну від 3-го кварталу 2018 року, у 4-му зазнали скорочення свого портфеля цінних паперів – на 10.4%. Однак, це не завадило зберегти висхідну динаміку за результатами року (+8.2%), що відбулося завдяки двозначному зростанню у 1-му кварталі. Станом на 31.12.2018 цей портфель коштував **74.7 млн. грн.** (табл. 9).

Зменшення портфеля у 4-му кварталі на 96% було зумовлене падінням сукупної вартості вкладень

цих фондів у *акціях* (-13.7%), хоча з початку року вона зросла на 5.5%. Частка акцій у фондовому портфелі диверсифікованих фондів при цьому зменшилася як за квартал, так і за рік – із 71.5% та з 72.4% до 69.7%. Це було частково зумовлено значно активнішим зростанням вкладень цих ІСІ у *державних облігаціях* (+17.4% за 2018 рік, -1.6% за 4-й квартал). Вага *ОВДП* у портфелі, відповідно, зросла із 27.5% на початку року та 27.2% у 3-му кварталі майже до 30% у 4-му.

Таблиця 9. Портфель цінних паперів та деривативів диверсифікованих ІСІ, станом на 31.12.2018 р.

Тип інструментів	Сукупна вартість ЦП у портфелях ІСІ, грн.		Зміна за 2018 рік		Частка у зведеному портфелі ЦП ІСІ	
	31.12.2017	31.12.2018	грн.	%	31.12.2017	31.12.2018
Акції	49 367 613	52 080 411	2 712 798	5.5%	71.5%	69.7%
Облігації державні	19 015 578	22 319 934	3 304 357	17.4%	27.5%	29.9%
Облігації підприємств	683 666	335 225	-348 441	-51.0%	1.0%	0.4%
Всього	69 066 857	74 735 571	5 668 714	8.2%	100.0%	100.0%

2.7. Доходність ІСІ та інших напрямків інвестування

Хоча індекс українських акцій у 2018 році зазнав обмежень у розрахунку, як і фондова біржа, що його розраховує (УБ), але він залишався ключовим орієнтиром для ІСІ, що інвестували переважно в інструменти фондового ринку, зокрема, в акції. Тож за підсумками року доходність фондів, разом з індексом

УБ, понизилася, однак залишалася позитивною для більшості секторів ІСІ, у тому числі **відкритих фондів** та **фондів акцій** (диверсифікованих та спеціалізованих ІСІ із публічним розміщенням). Річна доходність перших – як і індексу – скоротилася утричі, других – удвічі порівняно з 2017 роком. А проте

фонди акцій у 2018 році залишалися лідерами за річною доходністю серед усіх секторів ІСІ (+14.1%), а відкриті фонди – серед секторів за типами ІСІ (+9.0%). 3-поміж різних напрямків інвестування обидва сектори поступилися за річною доходністю лише індексам акцій та банківським строковим (річним) депозитам у гривні (рис. 17).

Доходність гривневих річних депозитів продовжувала опускатися упродовж 2018 року (із 16.9% до 15.0%), в умовах зниження інфляції і зміцнення курсу гривні у 1-му півріччі, на тлі підвищення облікової ставки НБУ. Лідери 2017 року, вклади у євро, у 2018-му були збитковими (-4.4%, після +24.0%), як і депозити у доларах США (-0.2%, після +10.4%) та у золоті (-1.5%, після +21.5%).

У 4-му кварталі 2018 року зростання індексу українських акцій тривало майже до середини грудня, лише тимчасово зазнаючи впливу корекцій, а проте різке зростання волатильності наприкінці року спричинило падіння доходності низки фондів акцій та призвело до негативного квартального результату цього класу фондів, а також секторів інтервальних і закритих ІСІ (обох видів розміщення).

Ставки за банківськими депозитами у гривні до кінця року підвищилися, але за 4-й квартал ці вклади забезпечили у середньому стабільні +3.5%. Ревальвація гривні відносно іноземних валют у цей період принесла збитки за депозитами у доларах США та євро у гривневому виразі – відповідно, -2.0% та -5.1% (після +9.1% та +8.8% у 3-му кварталі відповідно). Зростання ціни золота на міжнародних ринках забезпечило дещо підвищену квартальну доходність за банківськими вкладками у ньому – +3.7% (після +3.4% у 3-му кварталі).

Житлова нерухомість у Києві у жовтні-грудні 2018 року продовжувала дорожчати, але слабшими темпами (+0.4%, після +8.0% у 3-му кварталі у гривневому виразі).

Серед усіх категорій ІСІ в цілому та серед диверсифікованих і спеціалізованих фондів із публічною емісією за класами активів зокрема, у 4-му кварталі лідерами доходності стали фонди змішаних інвестицій (+3.4%, після +1.5%

у 3-му). Серед них 11 із 18 фондів мали позитивні показники (61%, після 78% у 3-му кварталі), один такий фонд був доходнішим за індекс ПФТС, а 4 – за індекс УБ; два фонди покрили втрати від інфляції за цей період, три – були доходнішими за строкові річні гривневі депозити, 6 – ніж «золоті» вклади, а успішнішими за валютні депозити були майже 90% цих фондів¹⁰.

Фонди акцій, що лідирували у попередньому кварталі, у 4-му принесли середні -2.9% (після +7.3%). При цьому три таких фонди із 9-ти забезпечили зростання вартості вкладень своїх учасників за квартал (33%, після 75% у 3-му). Серед них один фонд був доходнішим за індекс ПФТС, а разом з іншим – за індекс УБ.

«Інші» диверсифіковані та спеціалізовані фонди із публічною емісією, до яких належало 3 відкритих ІСІ на кінець грудня 2018 року, у 4-му кварталі показали знижену доходність на рівні +1.4% (після +3.6%), а незмінні три фонди облігацій зазнали падіння середньої квартальної доходності більш ніж у 4 рази – до +1.3%.

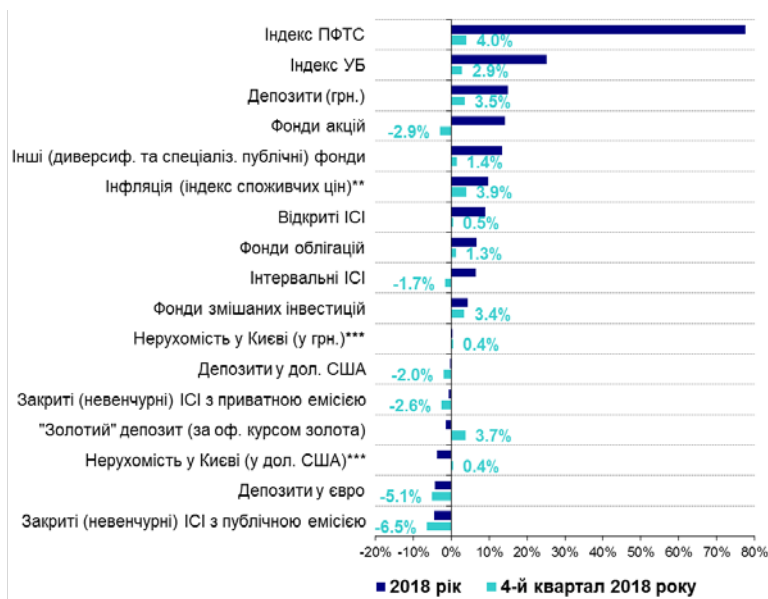


Рис. 17. Доходність ІСІ, депозитів, індексів акцій та рівень інфляції у 4-му кв. 2018 р. та у 2018 році¹¹

¹⁰ Для адекватного порівняння доходності різних напрямків інвестування (видів активів) необхідно враховувати ліквідність ІСІ, зокрема, відкритого типу, що дозволяють виходити з інвестицій у будь-який робочий день без втрати доходності, на відміну від строкових банківських вкладів, які, переважно, передбачають перерахунок відсоткового доходу при достроковому поверненні коштів за ставкою вкладів на поточних рахунках (близькою до нуля). Водночас, розрахована доходність ІСІ не враховує можливі комісії та інші витрати при вході/виході до/із фондів. Також не враховується оподаткування інвестиційного прибутку при виході з фонду та оподаткування відсотків за депозитами.

¹¹ Доходність ІСІ розрахована за даними звітності за 4-й квартал 2018 року щодо 17-ти відкритих, 15-ти інтервальних, 66-ти закритого ІСІ (у т. ч. 35-ти із публічним розміщенням та 31-го – з приватним) та за даними звітності за попередні періоди – див. Ренкінги: ІСІ за типами фондів та ІСІ (диверсифіковані публічні) - за класами фондів. Інфляція розрахована за даними Державної служби статистики України (до попереднього місяця). Доходність нерухомості у дол. США розрахована як середня за даними щодо вартості житлової нерухомості у Києві порталів: <http://www.domik.ua>, <http://100realty.ua>, <http://realt.ua>; у гривні – за даними порталу: <http://100realty.ua>.

Серед ІСІ за типами фондів лідерами за доходністю інвестицій у 4-му кварталі 2018 року знову були **відкриті** фонди, що в середньому принесли **+0.5%** (після +3.7% у 3-му кварталі). При цьому з 17-ти фондів у секторі 11 принесли зростання вартості своїх сертифікатів за квартал (65%, після 94% у 3-му кварталі). Два відкриті фонди у 4-му кварталі були доходнішими за «золоті» депозити, 4 – за вклади у гривні, 6 – випередили індекс УБ та усі, крім одного, забезпечили кращий результат, ніж депозити у доларах та євро. Показники окремих фондів цього типу варіювалися у межах від -14.4% до +3.8%, тобто у значно звуженому діапазоні порівняно з 3-м кварталом, а проте, без урахування двох крайніх значень, середня доходність у секторі була вищою (+1.3%).

Інтервальні фонди у 4-му кварталі повернулися у негативну зону доходності, (-1.7%, після +3.7%). Діапазон показників окремих фондів у цьому секторі дещо розширився і опустився порівняно

з 3-м кварталом (від -10.8% до +5.8%). Зростання вартості сертифікатів мали 6 із 15-ти фондів (40%, після 87% у 3-му кварталі).

Закриті фонди з приватним розміщенням (крім венчурних) у 4-му кварталі 2018 року у мали середні **втрати 2.6%** (після +1.8% у 3-му). Діапазон квартальних результатів цих фондів різко розширився в обидва боки відносно нуля (від -39.1% до +65.9%), при цьому з 31-го фонду показали **приріст вартості своїх паперів** за (9%, після 55% у 3-му кварталі).

Аутсайдерами за доходністю у 4-му кварталі знову стали **закриті ІСІ з публічним розміщенням**, що у середньому показали **-6.5%** (після +0.4% у 3-му), хоча без урахування крайніх значень результат був значно поміркованішим (-1.4% для 31-го фонду). Діапазон показників різних фондів у секторі загалом залишався широким і змістився униз, а із 35-ти цих ІСІ **приріст інвестицій забезпечили 14 фондів** (40%, після 55% у 3-му кварталі).

3. Резюме

2018 рік та, зокрема, 4-й квартал для української галузі управління активами стали періодом прискорення як кількісного, так і вартісного зростання, хоча тривав і вихід з ринку частини інститутів спільного інвестування та компаній з управління активами.

Ключовими трендами індустрії управління активами в Україні у 4-му кварталі 2018 року та 2018 році були:

- Повернення **кількості КУА** на рівень, що був на початку року – за рахунок зростання у 4-му кварталі на 4 компанії;
- Подальше зростання **кількості зареєстрованих ІСІ та кількості сформованих («визнаних») ІСІ** – переважно за рахунок венчурних КІФ;
- Уповільнення зростання **сукупної вартості активів та ВЧА галузі** за рік та за квартал, із позитивною квартальною динамікою тільки у секторі закритих ІСІ з приватним розміщенням (крім венчурних), але позитивною річною – в усіх, окрім інтервальних ІСІ; при цьому:
- Підвищення **ВЧА відкритих ІСІ** 3-й рік поспіль, попри незначне зниження у 4-му кварталі – головним чином, завдяки висхідній динаміці портфельних інвестицій, а також завдяки

чистому притоку капіталу до сектору протягом першого півріччя;

- Подальше незначне квартальне зменшення **кількості інвесторів в ІСІ** – переважно за рахунок закритих ІСІ з публічною емісією, що було зафіксовано також за результатами року;
- Подальше нарощення **сукупних коштів громадян України в ІСІ**, а також їхньої ваги в усіх секторах фондів, окрім закритих із публічною емісією;
- Зниження **ваги підприємств-резидентів у ВЧА** усіх ІСІ в цілому другий рік поспіль, на тлі відносно слабшого нарощення порівняно з вкладеннями інших категорій інвесторів;
- Зменшення **сукупних коштів іноземних інвесторів** у 4-му кварталі в усіх секторах ІСІ, а за весь рік – зростання в усіх, окрім закритих невенчурних; одночасно з цим – зниження їхньої ваги за квартал в усіх секторах, але майже незмінна вага за результатами року;
- Подальше зниження **ваги цінних паперів в активах усіх ІСІ в цілому та зокрема у закритих фондах** (у тому числі у венчурних), тоді як у відкритих ІСІ – її зростання за квартал, а в



інтервальних – також і за весь рік; разом із цим – зростання *сукупної вартості* вкладень у фондові інструменти за квартал у закритих фондах із публічним розміщенням, а за рік – в усіх секторах з публічним розміщенням (відкритих, інтервальних, закритих);

- Зниження квартальної та річної *доходності*, при переважно позитивних середніх її показниках у різних секторах ІСІ за типами фондів, видами розміщення та класами активів.

В умовах посилення волатильності на фондових ринках наприкінці 2018 року, доходність фондів понизилася, однак у низці секторів залишалася позитивною, а підсумки року показали приріст вартості інвестицій майже в усіх секторах ІСІ за

типами та класами фондів. При цьому чистий притік до відкритих інвестиційних фондів в Україні у річному вимірі навіть прискорився, хоча 4-й квартал продемонстрував сповільнений порівняно з 3-м відтік, що корелювало з європейськими тенденціями у цей час.

Таким чином, попри усі виклики, чисті активи як відкритих фондів, так і всіх ІСІ в цілому у 2018 році зросли. У секторі венчурних ІСІ зберігався тренд збільшення частки та кількості корпоративних фондів, на відміну від пайових, що відображало відповідний попит з боку інвесторів. Це забезпечило як подальше кількісне зростання цього сектору, а разом із ним – і індустрії фондів у цілому, так і збереження сталої висхідної динаміки активів в управлінні.

Додаткова інформація про ІСІ на сайті УАІБ:

- Довідник ІСІ: [Фонди в управлінні](#)
- [Ринок у цифрах](#)
- [Динаміка фондів \(із публічним розміщенням\)](#)
- Аналітика та статистика інвестиційних фондів із публічним розміщенням: [Щотижнева](#) / [Щомісячна](#)
- Ренкінги: [ІСІ - за типами та за класами фондів](#) / [КУА](#)